

Kölcsey

De rezg a' szó, és szívre hat
Mit honfi keble kére —
Dicső szent dúsoknak élni
'S a' kaján szívre beszélni,
Írigylem nagy híredet,
Még inkább nagy szívedet.

Böthy = Bihar

Gördül keble ömledése,
Mert a' hazát esméri
Jaj annak ki ellenére
Jussát csorbítai meri,
Jaj a' ki a' dörgő szavára
Nem üdvelli szép honnát,
Térd remegve, ész zavarva
Terül előle a' gát.

Szalapek = Verőcze

Nem kívánom, hogy ő a' Honn'
Javára is tanácsoljon.

Markovits = Pozsega

A' ki szóllani hallja
Értetlenségét valja.

Poravetz = Szerem

Szegény Tót hon szürke lóért
Téred most is eladand.

Busány. H. O.

Szegény Horváth Magyar Ország
Nem szívedbeli Hazád.

Tarnóczy = Bars

El halgatott ön tárgyában
'S kétszeresen vitta ki
Hogy Honnunk dits oszlopának
Üdvezli a' Hazafi.

Vitéz = Abaúj

Módosítva, de hasztalan
Arany se fény minduntalan
Meg esmérik a' rókát
'S a' tört nem lépheti átt.

Patay

Hős faj honni buzgóságod
Abaúj is kedvelli,
Ellen mondani a' gonosznak,
Erényedet érleli.

Egy Házi Rend

Maradt volna Egyiptomban
Ez áldott küli sereg,

Városok

Élhetetlen okaikra
A' jó gyomor is kevereg.

Dubroviczky

Szép hírednek már örült Pest
Vélte vissza torlod a' lest,
Haj! de már el el búsong
Mert rosz híred fele kong.

Balog

Álhatatos, bátor, merész
Szív, érzet, értelem
Honnfiséggel egyesülve
Benn mindenét kedvellem.
Rendületlen a' Hazafi
Csak a' gyáva törpül el
A' nagy lélek bal sorsában
Halhatatlanabb hírre kel,
Borsitzkynak dicső mássa
A' Honn forró kívánása.
Élj! Élj! és hálátlan Honnra is
Vér nyertt szabadságot hints!!!

Közli: HARSÁNYI ISTVÁN.

ELFELEJTETT TOMPA-VERSEK.

Fitz József e folyóirat XXIX—XXXI. évfolyamának 160—165. lapjain Tompának két, sárospataki diákkorában (1841.) írott s két alkalmi nyomtatványban Sárospatakon megjelent versét közli, melyek feledésbe mentek s Tompa műveinek eddig megjelent kiadásába nincsenek fölvéve. (Az elsőt kiadta Hellebrant Árpád 1897-ben IK.: 489—491.)

Az a négy alkalmi nyomtatvány, melyeknek címét Fitz közli, megvan a sárospataki főiskola könyvtárában is több más ilyenfajta füzettel együtt. Ezek között a sárospataki alkalmi verses-füzetek között magam is találtam egy olyat, amelyben van Tompának olyan verse, amelyet ő maga nem vett fel versköteteteibe, s így erre is ráborult a feledésnek ama sokszor

emlegetett fátyola. Tompának ez az ifjúkori kísérletei közül való «örömdal»-a a sárospataki főiskolai könyvtárban őrzött (s bizonyára más könyvtárakban is meglevő) következő című alkalmi nyomtatvány 10—11. lapján olvasható : «Örömdalok. Mellyeket Tekintetes Nemzetes És Vitézlő Bárczai Bárczay Mihály Úr Több Tekintetes Vármegyék' Főtáblalírája' És A' Sárospataki Helvét Hitvallású Főiskola Algodnoka Tiszteletére zenge a' sárospataki Ifjúság. — Sáros-Patakon, Nyomtatta Nádaskay András. 1842.» 4r. 12. l. Petrik, bibliographiájának III. k. 7. lapján írja le a füzetet, felsorolva a versek szerzőit is.

Tompa komoly tartalmú, lendületes verse az örömdalok sorozatában a negyedik helyen áll s így hangzik :

Ki hangolá fel húrjait a' kebelnek ?
Im, ajkaink örömdalt énekelnek,
Melly felbuzog lángérezményibül ;
Miként az ég' magasszerü szalagja,
Kifáradván a' fürgeteg' haragja :
Nyájas napot jósolva felderül.
Felej, — melly visszazenged — múzsalak !
Egy év előtt mély gyászban láttalak. —

Ügy-e, ha felmosolyg a' reg' sugára :
Örömmre kél a' föld' süket határa,
'S a' gyászmezü éj vak hónapba száll ?
Megnyílik ajka a' madárseregnek,
Az ifjú reg' könyüi elperegnék,
És fűn, virágon harmat' gyöngye áll.
Örömköny az, a' természet' szemén,
Öröm vonúl át a' madárzenén

Mint énekünkön : mert a' jó atyának
Távoztakor, gyász könnyeink folyának.
Szívünkbe bú, arcunkra bánat ült ;
'S helyére hogy méltó utóda lépe :
Hön üdvezel Bárczaynk ! a' múzsa népe —
Gyors szárnyakon a' bánat elröpült.
Hidd, mely ma felhangoztatá dalunk :
Magas öröm, hogy Téged bírhatunk !

És ünnepén, múzsánknak szíve szája,
Legyen hosszú, mellyen haladsz, a' pálya,
Hön esdi, — 's visszazengik ajkaink
'S ha napjaink, tudomány-s' értelemnek,
Kormányodon, gyümölcsöket teremnek :
Légy érte végig áldva Bárczaynk !
Legyen jutalmad érte háladat,
'S királyi bér : az édes öntudat !

És most, fogadd el e' virágfüzérkét,
Bár láthatnád keblünknek érzeményét,
Mellyel kötök hűs Bodrog' partirúl !
Levelkéi bár hervadók lehetnek :
De szívünkben feléd, a' tiszteletnek
Szent lángja ég elolthatatlanúl !
Vezérelj !... a' hű vezérnek homlokát,
Örökzöldü babér köríti át.

Tompa Mihály.

A sárospataki tanulóifjúság által megverselt férfiú, bárczai Bárczay Mihály kéri (Abauj vm.) földbirtokos volt, aki 1841-ben választatott a főiskola világi algonodnokává s e tisztségét 1846-ig viselte.

Hivatalába való ünnepélyes beiktatása 1842. jan. 23-án történt.

Tompa a Bárczay Mihály üdvözlésére írt versével, mint kezdő költő az iskola részéről, immár harmadszor szerepel. Helyre kell tehát igazítanunk Dr. Nagy Sándornak ama megállapítását, hogy Tompa, mint kezdő verselő, az iskola részéről, csak kétszer szerepelt. (IK. 1908: 299. l.)

Igen helyes törekvés az, amely költőink összes verseinek fölkeresésére s idői sorrendbe való sorozására irányul. A költőt teljes egészében kell látnunk, hogy fejlődését, izmosodását műveiben szemlélhessük. Az irodalomtörténet tudománya teljességet kíván. Az ifjúkori kísérletek, szárnypróbálgatások hozzátartoznak költőnk költészetéhez s szerves alkotó részét teszik pályájának.

Kéky Lajos Tompa műveinek legújabb, kitűnő kiadásában, az I. kötethez (A Kisfaludy-Társaság Nemzeti Könyvtára. LVIII. 1. Bp. 1914.) fűzött jegyzetekben (381. T.) azt írja, hogy Tompa ifjúkori kísérletei közül azok, amelyeket Tompa maga nem bocsátott olvasóközönség elé folyóiratokban, «a befejező kötetben a *Zsengék* közt» lesznek majd fölalálhatók. Így odasorozandó lesz a Bárczay Mihály és gróf Péchy Emmánuel tiszteletére írott is. (A Fáy F. tiszteletére írottat Kéky L. már bizonyosan a Hellebrant közlése után odasorozta a *Zsengék* közé.)

Tompa elfelejtett szellemi termékei közé kell soroznunk azt a két alkalmi éneket is, amelyeket Droppa Mihály tornallyai ref. tanító félszázados örömnünepére írt, 1854-ben, hanvai pap korában. E két énekszöveg versesköteteinek egyik kiadásában sem szerepel. A nyomtatvány, melyben e két ének megjelent, e címet viseli:

«Egyházi beszéd, mellyet tornallyai ref. iskolatanító t. Droppa Mihály Ur hivatalának félszázados örömnünepén, a' tornallyai ref. egyházban elmondott Mártius 30-kán 1854 Borsodi József simoni pap. — Rimaszombat. Nyomtatta Werfer Károly és társa. 1854.» 8-r. (Folytatólagos lapszámozással, de külön címlappal következik utána Szomolnok István örömnünepi beszéde.) 20. l.

Tompa egyik éneke, melyet az «Im arcunkra borulunk» kezdetű ének mintájára írt, a nyomtatvány 2-ik, a másik pedig, melyet «Az Úr Isten nékem édes táplálóm» kezdetű ének nótájára készített, a füzet 12-ik lapján olvasható:

<p>1. Hív munkásságban élvén,
Mi szép — mi Isteni!
A' hosszú pálya végén
Visszatekinteni!
Szentebb öröm derüje
Nem mosolyoghat reánk,
Minthogy tisztünk betöltve,
Melyre hivattatánk.</p> <p>2. Agg férfiú! félszázad
Immár eltelve van,
Hogy a' kis gyenge nyáját
Vezérléd gondosan;</p> | <p>'S munkál a' gyermek elme
Fejlesztésén kezded;
Legyen az Úr kegyelme
Ez után is veled.</p> <p>3. Munkás férfi! légy tüdvez,
'S ajakinkról fogadd
Méltányos részedül ez
Őszinte hangokat, —
Szíved nyugodt és tiszta,
Mint a' nap ha leszál:
Mosolygva nézhetsz vissza
Pályád határinál.</p> |
|---|--|

Tompa Mihály.

1. Nem vész el jutalma a' hű munkásnak ;
Rá lelki nyugalom, hála és tisztelet várnak.
Ki hű munkásságban töltél immár ötven évet,
Hála és tisztelet legyen érdembéred.
2. 'S ha majd egy napon ősz fejedet ennyi
Törődés után a' sírba hajtod le pihenni,
Legyen áldás, béke, elhamvadó szíved felett
És fejfádon meleg könny 's hű emlékezet.

Tompa Mihály.

Költönk e két alkalmi versében a hűséges, tisztét 50 éven át lelkiismeretesen betöltő tanító legszebb jutalmának a nyugodt, tiszta öntudatot, a hálát és tiszteletet tartja, melynél szentebb öröm nem mosolyoghat rá. (V. ö. Dr. Gulyás J. Tompa és a nevelő oktatás, 6. l.)

A Tompa-bibliographia kiegészítéseül legyen szabad megemlíteni itt a következőket. Költönknek az Almási Balogh Gyula felett mondott halotti beszéde (lásd *Halotti emlékbeszédek*. Miskolcz, 1867. 108. l.) 1856-ban önálló füzetben is megjelent ily czímmel: «Az emberi szív, nehéz csapások alkalmával. — Halotti Predikáció, Almási Balogh Gyula felett. Elmondta Serkében, november 3. 1855. Tompa Mihály, hanvai ref. pap. — Miskolczon 1856. Nyomtatta Deutsch Dávid.» (Balogh Gyula 1854-ben írt költeményével és Györi János serkei tanító síri szózatával.) 8-r. 23. lap. — E füzetet sem Petrik bibliographiája, sem Szinnyei nagy írói lexikona nem említi.

A Tompa-bibliographiához tartozik még az is, hogy Reményi Ede Tompának *Gyilkos-fenek, malom volna, ha volna* kezdetű versét 1860-ban megzenésítette (It. 1918 : 160—161. l.), de e nyomtatványt sem Petrik *Magyar könyvésze* nem ismeri, sem Szinnyei írói lexikona (Tompával kapcsolatosan) nem említi. Teljes czíme: «Szász Károly Barátomnak. ,Gyilkos-fenek, malom volna, ha volna.' Népdal, Tompa Mihálytól. Eredeti zenéjét szerzé Reményi Ede. Zongora-átirat a szerzötől. Ára 20 ujkr. Pesten. Rózsavölgyi és Társánál. 1863.» 2-r. (téglány-alakban) 4 lap. A 2-ik lap felirata: «Népdal Tompa Mihálytól. — Zenéjét szerzé Reményi Ede». (1860-ban.) A 4-ik lapon van a népdal szövege. Alatta: Tompa Mihály. E kötés füzet ma már a legnagyobb ritkaságok közé tartozik.

Nem szerepel a Tompa-bibliographiában (sem Petriknél, sem Szinnyeinél, bár sokan tudhatnak erről is) egy másik kötés füzet sem, melynek teljes czíme: «Ábrányi Kornél úrnak, az orsz. zeneakadémia tanárának. 14 eredeti népdal *Tompa Mihály* költeményeire. (Itt következik a 14 költemény kezdősora.) Énekhangra zongorakísérettel szerzé *Hoós János* zene-tanár. 23-ik szám. Táboraszký és Parsch nemz. zeneműkereskedők bizománya.» Év n. 2-r. 15 lap.

Megvan az előbb említett füzetekkel együtt a sárospataki főiskola könyvtárában.

HARSÁNYI ISTVÁN.